

odpovědi. Život na psychiatrickém oddělení je často komplikovaný a pestrý, proto i zaváděná opatření musí být komplexní a cílit na různé aspekty. Důležité je např. odpovídající personální obsazení, zkušenosti týmu, vhodné dispoziční uspořádání oddělení, včetně využití adekvátních bezpečnostních prvků, dobře nastavené procesy identifikace rizik a následného monitoringu pacientů a další. V metodice Safewards je několik konkrétních a praktických postupů k prevenci konfliktů navrženo. Jejich zavedení může výrazně ovlivnit atmosféru na oddělení.

Vznik a historie metodiky Safewards

Metodika vznikla ve Velké Británii v návaznosti na rozsáhlou výzkumnou činnost zaměřenou na konflikty na psychiatrických odděleních. Prof. Len Bowers a jeho tým se dlouhodobě zabýval nežádoucími událostmi na akutních odděleních a snažil se hledat souvislosti mezi nejrůznějšími faktory. Zpočátku se zabývali úteků a motivací pacientů k útekům, následovala snaha porozumět příčinám porušování pravidel ze strany pacientů, věnovali se příčinám incidentů vedoucím k fyzickému omezení. Zorganizovali velmi rozsáhlou studii, zkoumající dění na akutních psychiatrických odděleních, do které bylo zapojeno 136 oddělení. Vedle toho provedli rozsáhlou analýzu více než 1 000 studií z různých zemí, které se incidenty na psychiatrických odděleních jako jsou úteků, agrese, sebepoškození aj. zabývaly. Na základě získaných znalostí pak bylo navrženo 300 konkrétních intervencí. Ty byly dále diskutovány s experty, s profesionály z přímé péče a také s uživateli služeb. Jednotlivé intervence byly také testovány a ověřovány v praxi a došlo k jejich redukci na 10 klíčových intervencí. Těchto 10 intervencí pak bylo ověřováno v rámci randomizované studie na 31 odděleních 15 různých nemocnic. Tato studie prokázala snížení výskytu konfliktů po zavedení intervencí Safewards o 15 % a snížení používání omezovacích opatření o 24 % (2). První publikace o metodice Safewards se v odborných časopisech objevují v roce 2014.

Metodika Safewards

V modelu Safewards se pod pojmem **Konflikt** rozumí jakékoliv nežádoucí chování pacienta, které narušuje chod oddělení. Může se jednat o slovní či fyzickou agresi (3), sebepo-

škození a pokusy o sebevraždu (4, 5), úteků, užívání alkoholu a toxických látek na oddělení, porušování pravidel oddělení, odmítání medicíny, neshody mezi pacienty aj.

Naproti tomu stojí pojem **Kontrola**, což jsou reakce personálu na konflikt. Zahrnuje postupy používané ke zvládnutí potíží a konfliktů na oddělení. Patří sem např. podávání léčiv ke zklidnění, používání omezovacích opatření, zvýšený monitoring pacientů, nastavování různých režimových opatření (např. zákaz vycházek), překlad pacientů na jiné oddělení a další.

Zdroje konfliktů na akutním psychiatrickém oddělení lze rozdělit do několika oblastí:

a) Přístup personálu k pacientům

Jedním z významných zdrojů konfliktů je přirozeně personál a jeho chování. Ke vzniku konfliktu jsou vždy potřeba dvě strany a přístup personálu hraje významnou roli. Dostupnost personálu, způsob komunikace, citlivost k potřebám pacientů – to vše jsou faktory ovlivňující atmosféru na oddělení. Pacienti mohou mít pocit, že s nimi členové terapeutického týmu jednají úsečně, neuctivě nebo nekompromisně. Na vině může být např. odmítnutí požadavku pacienta, ale i styl komunikace včetně neverbálního doprovodu, např. dojem přezíravosti při nedostatečném očním kontaktu pracovníka s pacientem, bagatelizace potíží pacienta, jednání z pozice moci a jiné eskalující prvky v chování zdravotníků. Personál může být přetížen a nemá dostatek času se pacientům věnovat. Roli hrají také zkušenosti a odborná příprava personálu.

b) Vnitřní řád a pravidla

Režimová opatření na některých odděleních znemožňují pacientům dělat věci, na které byli zvyklí a které jim pomáhají snižovat frustraci a udržovat vnitřní pohodu. Patří k nim různá časová a prostorová omezení, např. pití kávy a pobyt na čerstvém vzduchu, jiný typ stravování, jiný časový režim dne, omezení používání osobních věcí včetně mobilních telefonů apod. V prostředí plném přísných a obtížně srozumitelných režimových opatření lze očekávat více konfliktů s pacienty, kteří jim nerozumí, jsou často vystaveni odmítnutí a z něj plynoucí nepohody. Do této kategorie spadají i další normy, které ovlivňují život na oddělení. Může jít o vnitřní pravidla ne-

mocnice nebo např. legislativní rámec pro zásahy do osobní svobody pacienta při nedobrovolné hospitalizaci.

c) Soužití a vztahy mezi pacienty

Na psychiatrických odděleních dochází k rozmanitým interakcím mezi pacienty. Často jsou společně pacienti s různými potížemi, s různou mírou frustrační tolerance a s odlišnými potřebami. Soužití s cizím nemocným člověkem na omezeném prostoru je přirozeně zdrojem řady nedorozumění a frustrací. Jde o běžné konflikty ohledně půjčování věcí, nočního chrápání, večerního svícení či hluku. Osobní diskomfort může také plynout z pozorování projevů duševního onemocnění spolupacientů, z hluku na oddělení nebo nedostatečného soukromí.

d) Osobnostní rysy pacientů, základní onemocnění

Příčinou nežádoucího chování mohou být projevy základního onemocnění např. bažení po toxické látce a s ním spojená naléhavost na plnění některých požadavků, psychotické projevy nebo emoční nestabilita. Také některé osobnostní poruchy může doprovázet chování, které je trvale obtěžující či frustrující pro ostatní. Jde např. o manipulativní chování u hraničních pacientů, zneužívání či bezohledné jednání u pacientů s disociaální poruchou osobnosti apod.

e) Vybavení a dispozice oddělení

Crowding neboli kumulace většího počtu pacientů na omezeném prostoru zvyšuje riziko vzniku konfliktů. Proto i prostorové vybavení a dispozice oddělení hrají významnou roli. Frustraci pacientů může zvyšovat i fyziologický diskomfort plynoucí z životních podmínek na oddělení. Příkladem jsou vydýchané vícelůžkové pokoje, kde pacienti nemohou otevřít okno, ostřívá zářivková světla, společné toalety a koupelny, nedostupnost připojení na internet, nedostatečný úklid, nefunkční, rozbité zařízení apod.

f) Vnější vlivy, špatné zprávy

Konfliktní jednání může vyvolat také prostá informace, která pacienta nemile překvapí, vystraší nebo zklame. Příkladem je odklad termínu propuštění, na který se pacient těší a s nímž počítá, sdělení závažné diagnózy, nepříznivé rozhodnutí soudu, ale i jakákoliv nepříjemná zpráva z domova. Nesmíme zapomínat na to,